

DE KAARSVLAM

7^e klas

DE KAARSVLAM

=====

Uit: Christus-legenden van Selma Lagerlöf.

Bewerkt tot toneelstuk door Noor C.L. Roes voor de
7e klas van de Vrije School Almelo 1989-1990.

Personen:

Raniero

Francisca, zijn vrouw

Jacopo, haar vader

Rovers

Herder - met schapen

Waard

Robert Taillefer

Oude vrouw

Boer

Priester

Odde

Nar

Verteller

Giovanni

Massa-scènes:

- Burgers van Florence
- Ridder (kruisvaarders)
- Pelgrims
- Ridder (bij Robert)
- Gasten in de herberg.

EERSTE BEDRIJF.

=====

De stad Florence. Aan de ene kant het huis van Jacopo; aan de andere dat van Francesca en Raniero. Veel burgers lopen er, ook wat straatjongens.

scène 1.

- Verteller: Vele jaren geleden, toen de stad Florence pas een republiek geworden was, leefde daar een man die Raniero di Ranieri heette. Hij was de zoon van een wapensmid en had zijn vaders handwerk geleerd, maar hij hield er niet veel van om het uit te oefenen.
- Die Raniero was een buitengewoon sterk man. Men zei van hem, dat hij een zwaar, ijzeren harnas even gemakkelijk droeg als een ander een zijden hemd.
- Hij was nog een jonge man, maar hij had al vele bewijzen gewonnen van zijn buitengewone kracht gegeven.
- Volk (door elkaar, de een na de ander) :
Heb je 't gehoord? Heb je 't gehoord? Het huis was bijna ingestort!
Korenhopen, bergen vol, was op zolder ingezameld.
Een draagbalk brak, iedereen vluchtte weg. Alleen Raniero bleef er staan. Hij hief zijn armen, stutte de balken...
Kijk! Daar komt Raniero aan!!!
- Raniero: Zo, dat was een mooi karwei. Dat was echt weer iets voor mij! Ze bleven lang weg om die boel weer te stutten. Het was maar gelukkig dat ik er was!
- Volk: Hoera voor Raniero, de sterke man!
- Straatjongen: Hoera voor Raniero die opschepper kan!

Waarop Raniero woedend wordt, om zich heen kijkt, zwaait met zijn armen, dreigt met zijn vuist, de jongen achterna gaat - en achter de coulissen verdwijnt.

- Burger 1: Ja, 't is wel waar, hij vindt zich geweldig.
- Burger 2: Hij kan veel, hij is groots, in woord en getaar.
- Burger 3: Toch mag ik hem niet; hij is hard en ruwen vaak heel onvriendelijk, schreeuwerig, naar.
- Francisca: Maar hij is de beste, de knapste, de sterkste
- eer. vrouw: Francisca, doe niet onverstandig, zo'n vechtersbaas, zo'n ruwe man...
- Francisca: Toch is hij mijn grote liefde zonder wie ik niet leven kan.
- Jacopo: Kind, blijf liever bij ons wonen. Nooit laat ik je met hem trouwen.
- Francisca: Moet ik dan heel mijn leven rouwen? Met een ander hûw ik niet.
- Volk af, Francisca wat op de achtergrond, Jacopo naar het huis van Raniero.
- Jacopo: Raniero, ik meen te hebben begrepen, dat mijn dochter haar leven met jou wil delen. Een man als jij kan haar liefde wel winnen, maar weet: het behouden daarvan is een kunst! Beloof me daarom: wil Francisca vertrekken omdat jij het haar te moeilijk maakt, laat haar dan gaan, wil het haar niet beletten.
- Francisca: Maar vader, ik blijf toch mijn levenlang bij hem?
- Raniero: O, die belofte die geef ik u graag. Als zij niet wil blijven, dan laat ik haar gaan.

Einde 1e scène.

scène 2.

Huis van Raniero en Francisca.

Verteller: Francisca ging nu bij Raniero inwonen, en alles was goed tussen hen beiden. Toen we enige weken getrouwd waren, kreeg Raniero de inval, dat hij zich in het schijfschieten zou oefenen. Hij schoot enige dagen op een bord, dat hij aan de muur hing. Hij was spoedig geoefend en trof iedere keer het doel. Eindelijk wilde hij eens proberen op een moeilijker doel te schieten. Hij keek rond naar iets geschikts, maar ontdekte niets dan een kwartel, die in een koci boven de deur van de plaats zat. De vogel behoorde aan Francisca, en zij hield heel veel van het dier. Maar Raniero zond toch een knecht om de koci open te maken en schoot de kwartel toen hij opvloog in de vlucht. Dat vond hij een mooi schot en hij beroemde er zich op bij iedereen, die het maar horen wilde.

Francisca: (ze is alleen, Raniero is er niet bij)
Hoe kon hij!
Hoe heeft hij dat toch kunnen doen!
Raniero, mijn vogeltje heb je gedood!
Maar toch, mijn liefde voor hem is zo groot...

Verteller: Alles ging nu een poos weer goed. De schoonvader van Raniero, Jacopo, was linnenwever. Hij had een grote werkplaats, waar veel werk verricht werd. Raniero merkte ontdekt te hebben, dat er hennep door het vlas vermengd was in Jacopo's werkplaats en hij verzweg dit niet, maar sprak er hier en daar in de stad over. Eindelijk hoorde ook Jacopo die praatjes en hij trachtte ze dadelijk te stuiten. Hij liet door verscheidene andere linnenwevers zijn garen en weefstoelen onderzoeken en zij vonden, dat het alles van het fijnste vlas was. Alleen in een pak, dat bestemd was om buiten Florence verkocht te worden, vonden ze enig mengsel. Jacopo zei toen, dat dit bedrog gepleegd was buiten zijn weten door enige van zijn knechten, maar hij begreep spoedig, dat hij dat de mensen moeilijk kon laten geloven.

Hij had altijd een buitengewoon goede naam gehad wat eerlijkheid betreft, en hij leed eronder, dat zijn eer was aangetast. Raniero daarentegen pochte erop, dat hij een bedrog ontdekt had en hij blufte er ook op, als Francisca het hoorde.

Francisca:

Nu loopt hij te pochen door de stad, dat hij die ontdekking heeft gedaan. Mijn vaders naam is aangetast hoewel zijn onschuld is bewezen.

Maar toch - mijn liefde voor hem is zo groot, genoeg voor heel mijn verdere leven.

't Is als een schone doek geweven
goudbrokaat - - maar een hoek is er af
er afgeknipt door deze daden
Maar ach, er blijft nog wel genoeg.
Het is zo groot, het raakt niet op.

Verteller:

Weer ging een tijd voorbij, waarin zij en Raniero even gelukkig waren als in het eerst.

Francisco had een broeder, die Teddeo heette.

Die was naar Venetië geweest voor handelszaken. Daar had hij kleren gekocht van zij en fluweel en toen hij thuiskwam, liep hij daarmee te pronken. Maar in Florence was het geen gewoonte zich kostbaar te kleden, zodat er veler waren, die hem bespotten.

Op een nacht waren Teddeo en Raniero in een herberg.

Teddeo was gekleed met een groene mantel met sabel gevoerd en een violet bus.

Raniero verleidde hem nu zoveel wijn te drinken, dat hij in slaap viel, nam toen zijn mantel en hing die om een vogelverschrikker, die tussen de kool stond.

Francisca:

Teddeo, mijn broeder, gehoond en gesmaad.

Waarom deed Raniero hem toch dit kwaad?

Ik houd van hem, zeker, maar telkens weer

denk ik: wat doet hij de volgende keer?

Hij knipte door deze lafhartige daad

weer een stuk af van het goudbrokaat.

Verteller: Op de Domkerk in Florence
hing in de hoge toren een schild.
Groot was het en zwaarder dan enig
ander dat ooit door een man was getild.
Het was daar gebracht door voorvader Uberti en heel de
familie was trots op hem, dat hij de toren was opgeklommen,
dat hij daar het schild had neergehangen.
Maar nu klom Raniero op een dag naar het schild, hing het
op zijn rug en kwam ermee naar beneden.

Francisca: Raniero, waarom heb je dat nu volbracht?
Je verraderde hiermee ons hele geslacht.

Raniero: Vind je het niet moedig, dat ik dat deed?
Of is het omdat ik geen Uberti heet!
Alleen je familie, daar denk je aan
en mij laat je buiten je leven staan.
Zie je, je denkt nooit aan mijn geluk.

Francisca: Ik denk aan iets anders;
Zo gaat alles stuk
Wat eens toch zo goed was tussen ons beiden..
O, Raniero, probeer deze dingen te mijden!

Raniero loopt boos weg en zegt terzijde:

Raniero: Vrouwenpraat, kletsboek!
Ik koop wat geschenken,
dan zal ze wel beter over me denken.

Verteller: Op Raniero's werkplaats was een knecht, die klein en mank was.
Die man had Francisca liefgehad vóór ze trouwde. En hij bleef
haar liefhebben ock na haar huwelijk.
Raniero, die dat wist, begon de gek met hem te steken, vooral
als ze aan tafel zaten. En eindelijk ging het zo ver, dat de
man, die niet verdragen kon belachelijk gemaakt te worden in
het bijzijn van Francisca, op een dag op Raniero aanvloog en met

en met hem wilde vechten.

Maar Raniero lachte honend en schopte hem op zij.

Toen meende de stumperd, dat hij niet langer leven kon.

Hij ging weg en hing zich op.

Francisca:

Een jaar ben ik nu bij Raniero en 't goudbrokaat, het wordt steeds kleiner.

Als ik nu nog langer blijf zal ik hem misschien gaan haten.

Als ik wegga, blijft mijn liefde ongeschonden voortbestaan.

Adieu mijn huis, adieu geliefde.

Ik zal terug naar mijn vader gaan.

3e scène.

Jacopo: Welkom, mijn dochter!
tot zijn knechten:
Stop met werken, sluit de deuren, wapent u!

Hij gaat naar het huis van Raniero:

Jacopo: Mijn dochter is teruggekeerd onder mijn dak. Denk aan uw belofte:
ge zult haar niet dwingen.

Raniero: Ook zonder belofte! Ik eis niet dat ze komt als ze wegloopt,
stiekem, achter mijn rug -

(terzijde) : Ze is vóór de avond alweer bij me terug!

Verteller: Maar ze verscheen niet, noch die dag, noch de volgende.
De derde dag...

scène 4.

Rovers:

Wij zijn rovers van beroep!

1: We kennen alle hinderlagen!

2: Eerzame burgers, rijke kooplui,
karavanen, voor ons is het buit.

3: Wij zijn geduldig en wachten rustig tot er iemand voorbij zal gaan.

1: We nemen hem alles af wat ze bezitten, dan mogen ze arm weer
verdergaan.

3: Stil... ik hoor iets... even wachten.

2: Ha, we meten onze krachten met degen die daar komt.

1: Ja! Daar is hij! Kom, vooruit!

Raniero:

Ho! Sta stil! Jullie zijn mijn buit.

Ik sleep je mee, naar de stad, naar de rechter.

Die zal jullie oordelen en bestraffen.

Hij neemt ze mee naar de stad. Vele burgers zijn aanwezig.

Raniero:

Burgers, kooplui van Florence!!

Ziet de rovers die u plaagden,
die de weg onveilig maakten,
die de stad beangstigden.

Ik heb ze voor u gevangen.

En de rechter zal ze hangen!

Ik, Raniero, breng ze hier!

Volk:

Hoera voor Raniero, de sterke man!

Verteller:

Maar het ging niet zoals hij verwachtte. Het bracht Francisca
niet bij hem terug.

Hij trok weg uit Florence, maar voordat hij ging, knielde hij
neer voor de heilige Maagd. Hij deed de gelofte, dat hij het beste
van wat hij zou winnen, in iedere strijd, aan haar zou schenken.

Zo stonden bij het beeld reeds vele geschenken, steeds mocier,
steeds kostbaarder werden zij. Maar het ging niet zoals hij ver-
wachtte: het bracht Francisca niet bij hem terug.

Hij werd door de keizer tot ridder geslagen.

Het bracht Francisca niet bij hem terug.

Verteller
(vervolg)

Hij nam een besluit en vertrok naar het oosten. Op kruistocht
gaan, heldendaden verrichten. Zou dat hem geven wat hij ver-
wachtte?

Brengt dat Francisca misschien bij hem terug?

===== E I N D E E E R S T E B E D R I J F . =====

TWEEDE BEDRIJF.

=====

Tentenkamp.

Tafels van schragen en planken. Ridder op krukken eromheen. Raniero voert het hoogste woord. Een dikke kaars staat brandend aan zijn rechterhand, geklemd tussen stenen. Krechten gaan rond met wijn.

Ridders: Leve Raniero, de sterke man.
 Leve Raniero, de dappere held!
 Hij bestormde de muren,
 Hij versloeg 't ongelovig volk.
 Leve Raniero, de dappere held,
 Leve Raniero, de sterke man!

Nar: Edele heren, staat u mij toe u een vrolijk verhaal te vertellen.

Raniero: Vooruit maar, nar, wat vrolijkheid kunnen wij hier best gebruiken.

Nar: Onze lieve Heer en de heilige Petrus keken neer op de woelige aarde. Heel de dag hadden ze alles aanschouwd, geen tijd hadden zij om samen te praten.
 Nu eens was Petrus blijde, en dan weer bedroefd. Soms wendde hij zijn hoofd af, soms keek hij met vreugde.
 Soms jubelde hij, en soms moest hij schreien.
 Onze Heer sprak geen woord, tot de dag haast voorbij was.
 Toen sprak hij:
 Wel Petrus, je bent vast wel tevreden met alles wat je vandaag hebt gezien.
 O nee, zo sprak Petrus, moet ik mij verheugen over dat woeste geweld hier beneden? Jerusalem is wel uit de hand der ongelovigen, maar dezen hier zijn toch minstens zo erg.

Raniero: Luistert! Hij spreekt over al onze daden en over hetgeen er vandaag is geschied.

Ridder: Zo is dat! Wij waagden vandaag toch ons lever!

Nar: Heren! Wees still! Waar was ik gebleven?
O ja, Petrus mopperde tegen de Heer:
Kijk Heer, die lijken, dat rokende puin! Heel de dag is er
gemocrd en geplunderd. Rovers en moordenaars zijn deze lieden.
Maar Petrus, zei de Heer, zij zijn onverschrokken, zij waagden hun
leven voer 't heilige land.

Ridders: Juist! Zo is het! We waagden ons leven en we bevrijdden de
heilige stad.

Nar: Heren, heren, wat luistert u moeilijk. Wat wou ik nu zeggen?
O ja.
Petrus dus, droogde wat tranen en keek heel oplettend.
Heer, ik begrijp dit toch werkelijk niet. Liet u zich daarvoor
dan geselen en kruisigen? Doen zulke volgelingen u geen ver-
driet?

De ridders beginnen te lachen.

Ridder: Wel, wel, die Petrus is wcedend op ons!

andere: Still! Laat ons horen of de Heer ons verdedigt.

Nar: Nee! De Heer zweeg.
En Petrus noemde alles op, wat hij in 't tentenkamp zag.
't Kijken naar Syrische danseressen, 't dobbelen, 't gokken en
't drinkgelag.

Raniero: En het luisteren naar domme narren. Was dat niet een grote
zonde?

Nar: Still!
Petrus raakte opgewonden en hij zei:
't zijn rovers Heer, U behaalt aan hen geen eer!
Ze zijn misschien van edel bloed,
maar wat ze doen, is niet zo goed.

Raniero: Nar! Pas op! Je gaat te ver!

Nar: Val me nou niet in de rede!
Onze Heer, hij boog het hoofd -
keek oplettender naar beneden, alsof hij zijn ogen niet geloofde.
Heer, wat ziet Gij?, vroeg toen Petrus.
Zelf zag hij niet veel bijzonders.
Ja, hij zag gestolen goederen en hij hoorde feestgedruis.
En ook zag hij daar de gastheer; die was 't vreselijkst van allen
groot en grof, en harde vuisten, met schrammen en littekens op
zijn gezicht.

de ridders lachen en wijzen op Raniero.

Raniero: Je wordt brutaal, maar laat eens horen, waar wil je eigenlijk
naar toe?

Nar: Toen sprak de Heer tot de heilige Petrus:
Petrus, zie je die kaars, die daar brandt?
En Petrus zag hem, een grote, dikke, hij stond naast de ridder
aan diens rechterhand.

De ridders lachen en wijzen op de kaars van Raniero. Raniero wordt boos, maar
bekeerst zich.

Nar: Nou ja, zei toen Petrus, dat doet hij alleen maar terwille van
eigen roem en eer. Hij wil toch altijd de dapperste zijn?
Die kaarsvlam van hem? Dat is enkel maar schijn.
O nee, sprak de Heer, hij wil hem beschermen,
voortdurend beschut zijn hand de vlam,
bang als hij is, dat hij uit zal waaien als er een windvlaag
overkwam.

De ridders lachen luider, wijzen op Raniero, stoten elkaar aan, grinniken.

Nar: Och Heer, hij is zeker niet een van degenen, die de mis bezoekt
of zijn bidstoel verslijt.
Maar toen zei de Heer: Onthoud, heilige Petrus,
Deze man wordt eens tot goedheid bereid.
Vromer nog wordt hij dan Godfried mijn ridder.
Bedroefden en zieken zal hij verzorgen en weduwen helpen,
gevargenen troosten.
De vlam van mijn graf geeft hem zachtheid en vroomheid.
Voor ieder zal hij zorgen, zoals nu voor zijn vlam.

Raniero springt op en wil de nar grijpen, die snel verdwijnt. De kaars valt bijna om en
Raniero zorgt dat hij blijft branden. Dan is de nar al verdwenen.

De ridders blijven lachen en roepen.

- Ridder: De nar heeft je goed beschreven, Raniero!
- Andere: Raniero, vroom en zachtmoedig!
- Andere: Dan mag hij eerst wel zijn gezicht laten overbakken!
- Andere: Raniero, in ernst: hoe wil je nu zenden
Het kostbaarste dat je bezit, naar Florence?
- Raniero: Waarom zal ik me aan die gewoonte niet houden?
- Ridder: Omdat nu je kaarsvlam het kostbaarste is. En die naar Florence
brengen? Dat is niet mis.
- Raniero: Giovanni! Kom hier, deze vlam moet je morgen naar Florence
zien te bezorgen.
- Giovanni: Ik denk er niet over, daarin heb ik geen zin!
Die vlam is al uitgewaaid voor ik begin.
- Raniero: Vooruit, kom, probeer het, ik zal je belonen
als de vlam brandend is aangekomen.
- Allerlei
dienaren: O nee, ik niet, geen denken aan.
Buiten de tent is hij al uitgegaan.
- Raniero: Dan doe ik het zelf, in eigen persoon!
De kaars voor het beeld plaatsen is dan mijn loon.
- Ridder: Beloofst ge dit niet wat te oncordacht?
Denk wel aan het vorstendom dat u hier wacht.
- Raniero: Ik zweer u, dat ik ditmaal zal volbrengen wat niemand anders
heeft aangedurfd.
- Giovanni: Ja heer, gij gaat met een groot gevolg, maar mij wilde u
allene zenden.

Raniero:

Ik ga alleen! Ja, nu zwijgt ge allen.
De tocht zal mij niet moeilijk vallen.
Het is voor mij maar kinderspel.
Het ga u goed! Adieu! Vaarwel.

EINDE TWEEDE BEDRIJF.

DERDE BEDRIJF.

=====

Kale heuvel, geen begroeing, geen huizen.

scène 1.

Verteller:

De volgende morgen, bij het aanbreken van de dag, ging Raniero op weg.

Hij was gekleed in volle wapenrusting, maar daar overheen had hij een grove pelgrimsmantel geworpen, opdat de ijzeren kledingstukken niet al te zeer door de zon verhit zouden worden.

Hij was gewapend met zwaard en strijdnots. Een brandende kaars hield hij in zijn hand en over zijn schouder hingen een paar bossen lange kaarsen, zodat de vlam niet zou behoeven uit te gaan door gebrek een voedsel.

Raniero liep langzaam door de lange drukke rijen tenten en zolang ging alles goed. Het was nog zó vroeg, dat de nevels, die uit de diepe dalen om Jeruzalem heen opstegen, nog niet opgetrokken waren en Raniero ging voort als door een witte nacht. Het hele leger sliep en Raniero kwam gemakkelijk voorbij de wachtposten. Geen van hen riep hem aan, want de dichte nevel belette hun hem te zien en op de wegen lag een voet hoog mul stof, dat zijn voetstappen onhocrbaar maakte.

Raniero was spoedig buiten het leger en nam de weg, die naar Joppe leidde.

Hij had nu een betere weg, maar hij ging steeds heel langzaam voort, terwille van de kaarsvlam. Die brandde slecht, met een rood trillend schijnsel in de dikke nevel. Voortdurend kwamen er grote insecten, die met klepperende vleugelslagen recht op de vlam afvlogen. Raniero had de handen vol om die te beschermen en hij merkte nu, dat de tocht moeilijker zou worden dan hij in het begin gedacht had. Maar hij had geen lust de zaak zo gauw op te geven.

Toen hij over de bergen gekomen was, die Jeruzalem omgeven, was de nevel opgetrokken. Hij liep nu in de grootste eenzaamheid. Daar waren geen mensen of gehuchten of groene bomen en gewassen - enkel kale heuvels.

Terwijl de verteller dit verhaalt, is Raniero zichtbaar geweest.

Vanaf: "Hij liep nu" moet hij achter de coulissen zijn.

scène 2.

Rovers springen naar voren:

Rovers: Wij zijn rovers van beroep. We kennen alle hinderlagen.

1e rover: Eerzame burgers, karavanen, vrome pelgrims,
voor ons is het buit!

2e " We zijn geduldig, we wachten rustig tot er iemand
voor bij zal gaan.

3e " We nemen hem alles af wat hij bezit en dan mag hij
weer verdergaan.

2e " Stil! Ik hoor iets - even wachten

1e " Ha, we meten onze krachten
met degene die daar komt.

3e " Ja! Daar is hij! Kom, vooruit!

Raniero: Ho! Sta stil en luister goed:
Ik ben een man met kracht en moed.
Kostbaarheden heb ik velen.
Jullie kunnen me bestellen.
Maar ik kan jullie bestrijden
en me uit je greep bevrijden.
Doch: de kaars hier in mijn handen
moet gedurig blijven branden.
Dus ik zal geen weerstand bieden
en je geven wat ik heb.
Neem mijn harnas, wapens, goud.
Zorg, dat ik mijn vlam behoud!

De rovers ontdekten Raniero van alles wat hij bezit. Eén houdt voorzichtig - en op afstand - zijn kaars vast. Harnas uit, zwaard, knots, goud aan de rovers. Pij weer aan. Kaars terug.

1e rover: Hij is armer nog dan wij!

2e " Laten we zijn goederen nemen en hem verder laten gaan.

3e " Kom, we gaan hier snel vandaan.

2e + 3e rover: Adieu pelgrim! 't Ga je goed!

1e " Maar 't gaat ons nu vast veel beter.

rovers af.

Raniero :

Heeft die kaarsvlam mij betoverd?

Ik ga hier als een bedelaar.

't Zou beter zijn terug te keren.

De weg is lang en vol gevaar.

scène 3.

Herder wordt zichtbaar met een paar schaapjes.

Hij koestert ze, aait ze...

Herder: Zo weinig schapen heb ik nog maar over!
Iedere kruisvaarder hier is een rover.
Ze nemen me alles af wat ik maar heb.

Raniero wordt zichtbaar.

Herder: Daar komt er weer een, zo'n dappere krijger die denkt, dat
mijn kudde er is voor hem! Hij is alleen!! Ik zal hem leren!
Weg jij! Schiet op, scheer je weg!

Terwijl hij praat loopt hij op Raniero toe, duwt, slaat, schreeuwt. Raniero reageert niet, behoedt zijn vlam.

De herder wordt verbaasd, houdt aarzelend op, helpt Raniero over een moeilijk stuk en komt terug bij de schapen.

Herder: Wat een vreemde man, hij liet zich maar slaan.
Ik heb hem tenslotte maar doer laten gaan.
Ik geloof toch niet dat hij mijn vee wilde stelen.
Misschien toch een pelgrim? Wat kan mij het ook schelen.
(in gedachten ver- Hij leek wel een heilige, zo met die vlam.
zonken) 'k Zou wel willen weten, waar die vandaan kwam.
Kom schaapjes! We gaan nu weer vlug naar de stal.
Wat een wonderlijk mens! 8t Is een vreemd geval.

Herder af.

scène 4.

Raniero komt van de ene kant, pelgrims komen hem tegemoet en kocplui, zwaar beladen.

Pelgrims: Een gek! Een gek! Met een kaars in zijn hand.
Een gek! Een gek! met een kaarsje dat brandt!

verschillenden: Waar ga je naar toe?
Waar kom je vandaan?
Waar denk je met dat vlammetje heen te gaan?

Raniero: Hou op! Hou je stil!
Ik doe wat ik wil!
Laat me met rust! Schiet op en ga weg!

Hij gaat op ze af, slaat, duwt, ze vluchten.
De kaars valt, dooft - maar gras brandt .
Raniero ziet het niet - zoekt de kaars.

Raniero: Waar is mijn kaars? Waar is mijn vlam!
Daar ligt hij - - - gedoofd.
Ze hebben me van mijn vlam beroofd.

in wanhoop kijkt hij rond.

Maar 't gras is gaan branden!
De Heer zij geloofd.
Mijn vlam kan weer branden!

Hij loep door. Minder licht.

Ochtend - iets lichter.

Raniero: Iemand heeft ze weggenomen, iemand heeft ze uitgedaan!
Nou gelukkig maar, dan hoef ik niet meer moeizaam door te gaan
'k Zal vertrekken.... maar waarheen
nu mijn deel, de vlam, verdween?

De waard komt binnen - met de brandende kaars.

Waard: U was in slaap gevallen, heer,
maar hier is uw kaarsvlam weer.
Ik moest haar gisteren wel nemen,
want het brandgevaar was groot.

Raniero: Verstandig, dat ge haar hebt gedoofd.

Waard: Neen, heer, ik hoop dat ge me gelooft:
Ze is brandende gebleven.
Kijk, nu ik haar terug kom geven
is ze kleiner dan ze was.
'k Meende, toen ik u zag komen
dat de kaars moest blijven branden
dat 't voor u belangrijk was.

Raniero: Vriend! Ik dank u, wat ben ik blij.
Dit kaarslicht betekent zeer veel voor mij.
Adieu! Vaarwel!

Raniero gaat weg. De waard (en gasten) kijken hem na.

Waard: Een wonderlijk heer, zo blij met zijn vlam.
Nog nooit was er zo iemand die hier kwam.

Waard af - gasten af.

scène 5.

Raniero wat achter op het toneel rustig zittend, staand, lopend.

Intussen vertelt de verteller:

Verteller:

Toen Raniero van Jeruzalem wegging, was hij voornemens over zee van Joppe naar Italië te gaan. Maar hij veranderde van besluit, toen de rovers hem zijn geld afgenomen hadden, en besloot over land te reizen.

Dat werd een lange reis; hij trok van Joppe noordwaarts naar de kust van Syrië. Vandaar ging de reis naar 't westen langs het schiereiland van Klein-Azië.

Later weer naar het noorden heel tot Konstantinopel. En van daar was het nog ver tot Florence.

Al die tijd leefde Raniero van vrome giften. Meestal waren het de pelgrims, die nu in menigte naar Jeruzalem stroomden, die hun brood met hem deelden.

Hoewel Raniero bijna altijd alleen liep, werden zijn dagen toch niet lang of eentonig. Hij moest aldoer op de kaarsvlam passen en hij was daar nooit rustig over. Er was maar een windzuchtje nodig, of een waterdruppel en alles was uit! Terwijl Raniero op eenzame wegen liep en er alleen maar aan dacht zijn vlam brandend te houden, schoot het hem te binnen, dat hij vroeger nog eens zoiets had bijgewoond. Hij had nog eens een mens iets zien bewaken, dat even teer was als een kaarsvlam. Dat stond hem in 't begin zo flauw voor de geest, dat hij zich afvroeg of 't ook iets was dat hij gedroomd had.

Maar terwijl hij zo alleen door het land trok, kwam hem het onop-houdelijk voor, dat hij zoiets al eens beleefd had.

"Het is alsof ik mijn hele leven van niets anders gehoord heb", zei hij.

Een paar vrouwen staan bij elkaar te kijken of hun man er al aan komt.
Raniero loept er langs en kijkt ze aan.

Verteller: Op een avond kwam Raniero een stad binnen. 't Was avond en de huismoeders stonden in de deur en keken uit naar haar man. Raniero zag toen een van haar, die lang en teer was en ernstige ogen had. Zij herinnerde hem aan Francisca degli Uberti.

(op een plek, weg van het toneel)

Francisca: Nu Raniero zo ver weg is moet ik vaker aan hem denken...
Heeft hij 't Heilige land veroverd?
Plundert hij nu arme boerer?
Mijn liefde is nog niet verminderd, maar 't was beter dat ik wegging, anders was zij uitgedoofd...
Zorgzaam moet ik haar behoeden, als een vlam zo zacht en teer...
Maar na al zijn euvel daden had mijn kracht het haast begeven...

Raniero heeft dit gehoord, alsof het uit hemzelf kwam

Raniero: Nu weet ik waarom ik steeds heb moeten denken dat het was, alsof ik dit al eens beleefd had...
Mijn goede Francisca behoedde haar liefde voor mij, zoals ik nu bescherm deze vlam. Zo bang was zij, dat ik haar vlam zou doven. Zo dcm deed ik, dat ik haar liefde verspeelde.
Nooit zal ik haar terugzien, nooit meer win ik haar liefde want mijn heldendaden, mijn wapenfeiten, zij telt ze niet.
Mijn kaarsvlam! Het enige dat me nog rest...

Scène 7.

Verteller: Toen Raniero door een eenzaam gedeelte in een bergstreek in Sicilië ging, raakten zijn kaarsen op. De bossen, die hij met zich meegenomen had uit Jeruzalem, waren allang verbruikt, maar hij had zich toch kunnen redden, doordat er langs de hele weg christelijke gemeenten waren, waar hij om nieuwe kaarsen getedeld had. Maar nu was zijn voorraad op en hij dacht, dat nu wel het einde van zijn tocht naderen zou.

Raniero: Dit is het einde van mijn tocht.
Helaas, mijn allerlaatste stompje...
Nu moet zij sterven, mijn vlam...

Treurig kijkt hij naar de vlam.
Zacht gezang in de verte.

Raniero: Ik hoor gezang van vrome pelgrims.
Zijn zij op weg naar een heiligdom?

Hij loopt ze tegemoet.

Raniero: Ik zal u helpen, steun op mij.
We zullen samen de berg bestijgen.

Vrouw: Heb dank, mijn vriend, kan ik voor u nu iets doen?

Raniero: Zou ik wat kaarsen kunnen krijgen.
Mijn laatste kaars is opgebrand en de vlam die komt uit 't Heilige land.

Alle pelgrims geven nu hun kaars aan Raniero. Hij blaast ze uit en steekt er één aan aan zijn stompje.

Verteller: Op een middag was het heel warm en Raniero was gaan liggen slapen in een groep dichte struiken. Hij sliep vast en de kaars stond naast hem tussen een paar stenen, maar toen hij een poos geslapen had, begon het te regenen en het duurde tamelijk lang eer hij wakker werd. Toen hij eindelijk uit de slaap opsprong, was de grond om hem heen nat en hij durfde nauwelijks

Verteller :
(vervolg) :

naar de kaars zien uit angst, dat ze uit zou zijn.
Maar de kaars brandde kalm en stil midden in de regen en Raniero zag dat dit kwam, doordat een paar vogeltjes een eind boven de vlam heen en weer fladderden. Zij streelden elkaar met de snavels en hielden de wiekjes uitgespreid en beschutten zo de vlam.

Raniero nam dadelijk de muts op en hing die boven de vlam. Toen strekte hij de hand uit naar de vogeltjes, want hij had lust ze te strelen. En geen van beide vloog voor hem weg, maar hij kon ze vangen.

Raniero was er zeer verbaasd over, dat de vogels niet bang voor hem waren, maar hij dacht: "Dat is omdat ze weten, dat ik nergens anders aan denk dan om het teerste wat er is te beschermen. Daarom zijn ze niet bang voor mij."

scène 8.

Ridders uit het westen, o.l.v. Robert Taillefer, op weg naar het Heilige land.

Mannen: Pazzo! Pazzo! Een gek! een gek!

Robert: Stilte gebied ik! Ik wil met hem spreken
(wendt zich tot Raniero) Hoe lang hebt ge al op deze wijze gereisd?

Raniero: Zó ben ik van Jeruzalem gekomen.

Robert: En hoe dikwijls reeds doofde onderweg uw vlam?

Raniero: Nog immer brandt dezelve vlam als toen ik vertrok,
o edele heer.

Robert: Ook ik draag een vlam, al is hij niet zichtbaar en ik
wenste, dat die voer eeuwig zou branden.
Geeft gij mij uw raad, o heilige pelgrim.
Hoe houd ik hem brandend?
Hoe dooft hij niet uit?

Raniero: Heer, dat werk is niet gering, ock al lijkt het onbeduidend.
Aan niets anders mag u denken enkel dan aan deze vlam.
Is er een gevaar bezworen, 't nieuwe licht weer op de loer.
Nooit kunt u zich veilig voelen. Steeds weer is er de ver-
wachting, dat de vlam toch uit zal gaan.

Robert: Wat gij tot nu toe hebt gedaan, zal mij tot een voorbeeld
strekken. Ook mijn vlam zal branden blijven.
Adieu, mijn vriend, het ga u goed!

scène 9.

Verteller: Raniero was in Italië gekomen. Hij liep op een dag door een eenzame streek.

Een vrouw loopt hem snel achterna.

Vrouw: Mijn kinderen zijn hongerig, mijn vuur is uitgedoofd.
Nu kan ik niet het brood gaan bakken dat ik hen heb beloofd.

Raniero: Slechts voor de kaarsen van het beeld van Maria, de heilige maagd, bestemde ik deze vlam, o vrouw, die mijn hand reeds zolang draagt.

Vrouw: Het leven van mijn kinderen is de vlam die ik brandende houd!
Leen mij uw vuur, o vreemdeling, mijn kinderen hebben het koud.

Raniero geeft haar vuur, terwijl de verteller zegt:

Verteller: En terwille van dit woord gaf Raniero haar zijn vuur.
Toen ging hij voort in bittere kou.

Een boer staat langs de weg.

Boer: Och arme, ge loopt van kou te beven!
Hier, laat dit u wat warmte geven!

Hij werpt Raniero een pelerine toe, die op de kaars terecht komt, waardoor ze dooft. Raniero schrikt, is even wanhopig, roept dan uit:

Raniero: De vrouw, die van mij voor wou lenen - daar kan ik heen
gaan - als 't nog brandt.

Hij steekt bij haar zijn kaars weer aan.

Raniero: Uw vlam is 't leven van uw kind. Geef mijn vlam nu ook een naam?

Vrouw: Waar heeft u deze aangestoken? Waar komt zij vandaan?

Raniero: Op 't graf van Christus ontstak ik haar

Vrouw: Dan heet zij: Mensenliefde
en: zachtheid, en erbarmen.

Raniero gaat verder.

Raniero: Te mooie deugden noemt zij daar. Dat past toch niet bij mij?

scène 10.

Verteller:

Raniero ging voort tussen schoongevormde blauwe heuvelen, Hij zag, dat hij in de nabijheid van Florence was. Hij dacht eraan, dat hij nu spoedig van die zorg voor de kaarsvlam af zou zijn. Hij dacht aan zijn tent in Jeruzalem die hij, vol buit, verloren had en aan de dappere krijgslieden, die hij in Palestina had achtergelaten en die er zich op zouden verheugen, dat hij het oorlogsbedrijf weer ter hand zou nemen en hen aanvoeren naar overwinningen en veroveringen.

Toen merkte Raniero, dat hij in 't geheel geen vreugde voelde bij die herinnering, maar dat zijn gedachten liever een andere richting namen.

Raniero zag toen voor het eerst in, dat hij niet meer dezelfde man was, die van Jeruzalem wegtrck. Deze rit met de kaarsvlam had hem gedwongen, zich te verheugen over allen, die vreedzaam en wijs en barmhartig waren, en de woesten en strijdlustigen te verafschuwen. Hij voelde blijdschap, zo vaak hij dacht aan mensen, die vredig in hun huizen arbeidden en het viel hem in, dat hij graag zijn oude werkplaats in Florence weer betrekken zou om fraaie en kunstige werken te maken.

Raniero:

Voorwaar, die vlam heeft mij veranderd. Hij maakte van mij een ander mens.

E I N D E D E R D E B E D R I J F.

=====

Priester :
(vervolg)

't Heilig vuur, aan 't graf ontstoken,
bracht hij mee uit 't Heilige land
Nu komt hij het binnenbrengen.
't Heilig vuur, dat nog steeds brandt!
Bidt de Heer, dat hij nog vele
dragers van het vuur zal zenden
opdat 't lot van 't schon Florence
zich ten goede steeds zal wenden.

Terwijl de priester deze toespraak houdt, is Raniero (door de zaal, alléén)
binnengekomen. Wacht nu.

Oddo:

Wat er deze dag geschiedde: dat Raniero 't vuur hier bracht,
is heel zeker zeer gewichtig.
Niemand had dat ooit gedacht.
Maar... misschien wil men niet geloven
dat hij 't werkelijk heeft gedaan.
Laat getuigen het bewijzen
voor dat allen hier hem prijzen
en hij als held voor ons zal staan.

Velen:

Ja! Getuigen! Is hier misschien iemand die hem onderweg
heeft gezien?

Raniero:

Nu helpe mij God!!! Hoe kan ik getuigen hebben?
'k Heb de reis alléén gedaan!
Moet de wildernis hier komen?
De woestijn zich hier vertonen?
Ik moet alléén hier voor u staan.
Bergen kan ik niet verzetten,
die kunnen niet voor mij getuigen.
Ik wil alleen de kaars aansteken.
Niemand hoeft voor mij te juichen!

Priester:

Raniero is een eerlijk ridder, die wij geloven op zijn woord.

Oddo: Hebt u nooit in vroeger jaren anders over hem gehoord?
Hij zal waarlijk wel begrijpen, dat hieraan getwijfeld wordt.

Francisca: Alle vrouwen zullen zweren, dat Raniero waarheid spreekt.
Geen getuigen zijn er nodig!

Raniero kijkt even naar Francisca, hekent haar, glimlacht.
Tumult in de kerk.

Jacopo: En ook niemand die zich wreekt!
Vrienden waren wij nog nimmer - dat had u ook niet verwacht.
Maar mijn zonen, en ik, allen geloven dat hij dit volbracht.
Wie zo'n heldenfeit beëindigt is een wijs en edel man,
die met 't Heilig vuur in handen geen onwaarheid spreken kan!

Oddo: Neen!! Ik wil getuigen hebben.

Raniero: Och, mijn vlam is reeds gedooft als er zo over gepraat wordt.
En als u mij toch niet gelooft

Verteller:

Hij zag er doodmoe en wanhopig-uit. Men kon hem aanzien, dat, hoewel hij het zo lang mogelijk wilde uithouden, hij niet anders dan een nederlaag verwachtte. Wat baatte het hem nu of hij de vlam mocht aansteken? Oddo's woorden waren een doodsteek geweest. Nu de twijfel eenmaal gewekt was, zou die verbreed worden en groeien. Hij had een gevoel alsof Oddo de kaarsvlam al voorgoed had uitgeblazen.

Een vogeltje fladderde de kerk in door de grote open deuren. Het vloog recht op Raniero's kaars aan. Hij had geen tijd die terug te trekken, de vogel stootte er tegen en maakte de vlam uit.

Raniero's arm zonk neer en tranen kwamen in zijn ogen. Maar in 't eerste ogenblik voelde hij het als een verlichting. 't Was beter dan dat de mensen het gedaan hadden.

't Vogeltje zette zijn vlucht in de kerk voort en fladderde verward rond, zoals vogels gewoonlijk doen, als ze binnenshuis komen.

Opeens bruijste door de kerk een luid roepen: „De vogel brandt! Het heilig vuur heeft zijn vleugels aangestoken.”

Het diertje piepte angstig. Het vloog een ogenblik rond als een fladderende vlam onder de hoge gewelven van het koor. Toen zonk het snel en viel dood neer op het altaar van de Madonna.

Maar op hetzelfde ogenblik, dat de vogel op het altaar viel, stond Raniero daar. Hij had zich een weg door de kerk gebaad; niets had hem kunnen tegenhouden. En aan de vlammen, die de vleugels van de vogel verteerden, stak hij de kaarsen voor het altaar van de Madonna aan.

Toen hief de bisschop zijn staf omhoog en riep:

Bisschop: Zo blijkt dan nu de wil van God: Hij heeft voor hem getuigd!

Volk: God wilde het!
God heeft voor hem getuigd!

Verteller: Van Raniero is nu alleen nog te zeggen, dat hij groot geluk smaakte al zijn levensdagen en dat hij wijs en voorzichtig en barmhartig was. Maar de mensen in Florence noemden hem altijd Pazzo Ranieri, ter herinnering, dat men hem voor krankzinnig gehouden had. En dat werd een eretitel voor hem. Hij werd de stamvader van een beroemd geslacht en dat nam de naam Pazzi aan, en zo noemen zij zich nog tot op de huidige dag.
Wat er uitgewerkt is door het licht, dat in donkere dagen van Jeruzalem is uitgegaan, dat is niet uit te meten noch te berekenen.